

Franckesche Stiftungen zu Halle

Conspectus Chirurgiæ Tam Medicæ, Methodo Stahlina Conscriptæ

Juncker, Johann

Halæ, MDCCLVII.

VD18 90812107

Tabula XLV. De Fistula Lacrymali.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-197684-

pathemata persentiscunt; *hedera terrestris*, *bellis arvensis minor*, *sanicula*.

11. Quando ad consolidationem properamus, resistendum est, sed omni modestia, reparationi inæquali, nimis laxæ, fungosæ.
12. In omni fistularum curatione quovis modo respiciendum est ad constantem aversionem affluxus, qui præcipue in superficialibus fistulis, quæ sub cute repunt, valde copiosus contingit.
13. Dilatatio *ulceris sinuosi* vel *fistulosi* per *turundas* illas, quas *Quell-Meißel* vocamus, circumspeditionem requirit. Facile enim per *turunda* intumescientiam irritatio & humorum novus affluxus, valde noxius, producitur.
14. *Balsama exotica* profunt quidem ad ultimam consolidationem, quoniam autem calida sunt, cum melle & vitellis ovorum debent contemperari.

TABULA XLV.

DE

FISTULA LACRYMALI.

I. DEFINITIO.

Fistula lacrymalis est ulcus oblongum in *ductu lacrymali*, ab affluxu humorum acrium adversus hæc loca, & ulteriore eorum in viis lacrymalibus corruptione, ut plurimum autem callositate, lacrymarum per ductum nasalem excretionem impediante, originem ducens.

II. DIFFERENTIA.

1. Non occurrit facile affectus chirurgicus, in quo torridissensus auctorum deprehenduntur, uti in *fistula lacrymali*.
2. Quemadmodum enim in sede atque causa hujus fistulæ designanda ob defectum anatomicum magnum in hunc diem commiserunt errorem, ita etiam methodus illorum has fistulas tractandi plus damni quam utilitatis attulit.
3. Præter ea affectus quosdam cognatos, nempe *epiphoram*, *anchilopem* &

& *agilopem* cum ipsa *fistula lacrymali* confuderunt, atque hac ratione totum negotium tractationis intricatum reddiderunt.

4. Licet autem *fistula lacrymalis* cum hisce affectibus magnam cognationem habeat, & etiam originem sæpe suam indeumat, differt tamen quam maxime ab illis, nempe

1) Ab *epiphora* seu *oculo lacrymante*. Nam in *epiphora* nulla corrupta materia, uti in *fistula lacrymali*, sed purus tantum humor lacrymalis in angulo oculi majore excernitur.

2) Ab *anchilope*, ubi exulceratio nondum adest, sed tumor tantum inter angulum majorem & nasum, & hic tumor non semper intra *sacculum lacrymalem*, sed etiam interdum *juxta* eundem reperitur.

3) Ab *agilope*. Nam licet hic ulceratio adsit, est tamen illa *extra* vias lacrymales. Quando autem temporis tractu has vias etiam corrodit, tunc vera *fistula lacrymalis* inde provenit.

5. Ceterum ipsam *fistulam lacrymalem* auctores dividunt:

1) In *simplicem* & *compositam*, nempe cum callo vel carie conjunctam.

2) In *recentem* & *inveteratam*.

3) In *perfectam*, quando ulceratio non in solo ductu lacrymali permanet, sed externe etiam *juxta* majorem angulum aperturam per cutim corrodit; & *imperfectam*, ubi materia saniosa per puncta tantum lacrymalia excernitur. Et quoniam hæc per *sacculum lacrymalem* nullam habet aperturam, plerumque tumor circa hanc regionem conspicitur. Hinc est, quod auctores *anchilopem* cum *fistula lacrymali* interdum conjunctum esse dicant.

III. SIGNA.

1. Præcedunt sæpius affectus catarrhales circa nares, nempe coryza, modo simplicior modo acrior.
2. Sub hisce congestionibus in oculo affecti lateris sentitur consensualis & falsus quasi ardor.
3. Succedit mador oculi frequentior, qui, si vel maxime non continuus sit, per vices tamen largius erumpit.
4. Hic mador nocturno inprimis tempore oculum illum ita irrigat, ut finito somno ulcerosa sanie conglutinator apparet.

Junck. Chir.

Mm

5. Prc-

5. Progreditur hoc incommodum citius apud alios, apud alios tardius ad talem gradum, ut loco gelatinosæ illius substantiæ, quæ crustaceam talem consistentiam format, verum purulentum recrementum proveniat.
6. Quamquam purulenta illa materia per diem rarius se exferat, quam altera illa gelatinosa substantia.
7. Interea quando post horarum aliquot intervallum, præcipue post somnum, *saccus lacrymalis*, nempe spatium illud, quod ab interno oculi cantho ad nasum excurrit, sursum stringendo comprimitur, mox circa angulum talem interiorem gutta una vel altera crassius purulentæ saniei prodit.
8. Aliquando alter oculus incommoda quædam, præcipue ardorem falsum inde per sentiscit, inprimis si talis effusio sponte & sæpius contingat.
9. Turgidius etiam apparet interstitium illud, quod est intra angulum internum & nasum, si attentius cum altero latere comparatur.
10. Non minus glandula lacrymalis in illo oculo tumidior atque rubicundior conspicitur, quam in altero.
11. Quo magis humorem suum pars affecta plorat, eo majora incommoda circa superficiales oculi tunicas, adeoque ipsam *corneam* ægri per sentiscunt.
12. Tandem gravioribus obscuracionibus exponuntur.
13. Quo magis caries sive *os unguis*, sive os vicinum maxillæ superioris infestat, eo magis adversi coloris & fætidæ odoris materia profuit.
14. *Ductus nasalis* sæpius obstructus, imo aliquando concretus est.

IV. CAUSSÆ

1. Sedem *fistulæ lacrymalis* prioribus temporibus collocarunt auctores in ulcusculo quodam, quod ab angulo oculi interno *juxta* aut *per* carunculam lacrymalem ad nasi cavum tendat.
2. *Stablius* autem in *programme de fistula lacrymali* hunc errorem detexit, & primus fuit, qui de genuina hujus fistulæ conditione exposuit. Cum enim post *Ætium* materiæ saniosæ proventum e puncto lacrymali superiori observasset, chordam chelyos per illud punctum in saccum lacrymalem immisit, & facta in saccum incisione fistulam funditus sanavit.

3. Ita-

3. Itaque *caussa continens* fistulæ lacrymalis est exulceratio in *viis lacrymalibus*, præcipue autem in *sacco lacrymali*.
4. *Caussæ autem antecedentes & occasionales* variæ esse possunt. e. g.
 - 1) Humor lacrymalis justo acrior in *cachymicis oculum* & *vias* tales afficiens. Unde copiosior humorum affluxus ad illa loca provocatur, & corruptio augetur.
 - 2) *Anchilops* vel *agilops* quando negliguntur, vel incongrue tractantur. Hæc enim ratione humores in anchilope stagnantes corrumpuntur, & ulcus, quod in agilope adhuc *extra vias lacrymales* subsistit, ulterius serpit & dictas vias aggreditur.
 - 3) Obstructio *ductus nasalis* pro *caussa antecedente* vulgo quidem habetur, ita ut lacrymæ in illo stagnantes & acriores factæ, *arrosionem* inferant; sed, si res penitus consideretur, pro *caussa* magis concomitante & consequente haberi debet.

V. PROGNOSIS.

1. Fistula lacrymalis, quando recens adhuc est, facilius percuratur.
2. *Callo* autem obducta, vel *carie* infecta magnam involvit difficultatem. Et licet congrua methodo antiquæ tales fistulæ perfanatæ fuerint, *levi* tamen *caussa* occasionali solent recrudesce, & tandem immedicabiles evadere.
3. Id autem, quod auctores quidam de spontanea curatione fistularum talium, quæ *carie* & *callo* obfirmatæ fuerint, recensent, ad rariores casus referendum est.
4. Quamdiu *ductus nasalis* obstructus vel plane concretus est, constans curatio locum non habet.

VI. METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.

A. Generalis.

1. Quicumque auctores sedem hujus fistulæ in *caruncula* illa *lacrymali* vel juxta eandem posuerunt, totam semper intentionem eo direxerunt, ut *per* aut *juxta* illam *carunculam* *medicamenta turundis* applicarent & imprimerent; sed quo infelici successu id factum sit, sub *Cautelis* dicemus.
2. Detecto autem errore, uti superius indicavimus, duæ hodie novæ methodi prostant, *Stahlia* videlicet & *Anelliana*; quæ utraq; & oculo & *caruncula lacrymali* parcunt.

M m 2

3. *Stah-*

3. *Stahlia* sequentibus membris absolvitur:

- 1) Præparat corpus per remedia interna, & horum usum sub ipsa curatione externa, ubi necessarium est, repetit. *Conf. method. tabul. præcedentis.*
- 2) *Chorda chelyos*, cera in apice imbuta, explorat per punctum lacrymale flexum illum, quo ad sinum usque seu communem capacitatem ductus ipsius primarii se recipit.
- 3) Directa cultelli cuspidi oblique ab oculo versus nasum fieri curat incisionem, ad os usque nasi penetrantem, quam, quia nimis latam adornare non convenit, *turundis* modeste amplificat.
- 4) Impetrato hæc ratione accessu sufficiente remedia convenientia, abstergentia nempe & eximie mundificantia balsamica applicat, donec fundus & simul totus incisionis ambitus legitime mundificatus compareat, neque ullo modo ad & per punctum lacrymale quidquam saniei ad oculum amplius propelli possit.
- 5) Tunc demum e fundo extrorsum & brevior in dies *turunda* ulcus consolidat; adhibita denique *cochlea* compressoria, proportionate, & prout ipsa cicatrix coalescit, ad maiorem in dies compressionem adducenda.

4. *Anelliana* methodus hæc est:

- 1) *Specillum* tenerrimum ad hanc operationem adaptatum superiori puncto lacrymali immittit, & per *sacculum* lacrymalem versus *canalem* nasalem modeste dirigit, atque obstructionem hujus ductus nasalis, si adsit, per qualemcunque pressionem (promovendo specillum in cavitatem usque naris) referat.
- 2) Deinde *syringa* subtilissima per punctum lacrymale *inferius* liquorem quendam convenientem injicit, ad ulcus mundificandum. Eligitur autem punctum *inferius*, quia per hoc, ob minorem palpebræ inferioris motum, commodius, quam per superius, injectio fieri potest.
- 3) Has duas operationes, videlicet intrusionem *specilli* & injectionem balsamici liquoris, aliquoties per diem & tam diu repetit, donec ductus satis permeabilis & corrupta materia per *superius* punctum & per *canalem nasalem* sufficienter expulsa sit. Prius dignoscitur, quando injectus liquor sine prævia *specilli* applicatione per narem profluit; posterius autem exinde patet, dum nulla

la

la amplius materia ex angulo majore post pressionem sacci lacrymalis provenit.

5. Quoniam autem methodus *Anelliana* in fistulis refractariis, callofis & cariosis non sufficit, & nonnullæ recentes fistulæ sine ulla operatione possunt curari, triplicem modum pro triplice fistularum gradu in curandis hisce fistulis sequentibus trademus.

B. *Specialis.*

1. Fistula lacrymalis *primi gradus*, id est, quæ adhuc recens, paucam boni coloris & consistentiæ materiam per puncta lacrymalia fundit, sequente modo tractetur:

1) *Interne* propinentur laxantia, diaphoretico-diuretica, moderate balsamica.

2. *Externe*

a) *Venæsectiones* æquinoctiales, vel pro re nata *scarificationes* instituuntur.

b) Materia nondum adeo corrupta blande exprimatur, ne stasi acrimoniam contrahat, & partes arrodant. Fit hoc vel frequente per digitum *sacculi lacrymalis* pressione, vel spleniis, fasciis, & *trochlea* compressoria, nempe instrumento illo, quod *crinale* appellatur.

c) Discutientia conjungantur.

2. Fistula lacrymalis *secundi gradus*, id est, quæ altiores jam egit radices & cum obstructione *ductus nasalis* plerumque conjuncta est, optime tractatur per methodum *Anellianam*. Hinc

1) Ad ductum nasalem, si obstructus sit, aperiendum applicetur *specillum* sive per punctum lacrymale superius, sive per aperturam illam, quæ in sic dictis *completis* fistulis per cutem facta est. Absente autem obstructione, id quod epurulenta materia, post sacculi lacrymalis pressionem in narem profluente, colligitur, non opus est *specilli* immisione.

2) Hæc intrusio aliquoties per diem reperatur, ne canalis apertus rursus coalescat, & quantum fieri potest, per specillum illud simul exploretur, an caries, ex asperitate ossis dignoscenda, præsto sit.

3) Decoctum abstergens, mundificans, temperate balsamicum per *fyringam* ab *Anello* excogitatam injiciatur, & per aliquot hebdo-

madus continuetur, donec sufficiens absterfio & mundificatio peracta sit

- 4) Quando materia per puncta tantum lacrymalia (seu uti Stahlius observat, per punctum tantum superius) profluit, & nulla per faccum lacrymalem apertura adest, sed sola illius relaxatio tumorem aliquem, *herniam* facci lacrymalis vocatum, format, compressoria illa trochlea, superius jam allegata, simul auxilio veniat.
3. Fistula lacrymalis *tertii gradus*, & de qua præcipue valet *definitio*, efficacissime per methodum *Stahlianam* tractatur. Hinc
 - 1) Apertio *facci* lacrymalis, nisi jam per ulcerationem facta sit, congrua sectione perpetretur, ut fons mali deregatur, & sufficiens aditus impetretur. Apertio autem *canalis nasalis*, si illius obstructio adsit, methodo *Anelliana* perpetretur.
 - 2) *Callus*, si adsit, absumatur per illa remedia, quæ *tabula de ulceribus callosis* indicata sunt.
 - 3) *Caries* autem ubi adest, removeatur per remedia, quæ *tabula de Carie* commendata sunt.
 - 4) Deinde mundificantia balsamica *turunda* applicentur, e. g. liquamen *myrrhæ* cum vitello *ovi* subactum, item essent. *succini* cum pauca essentia *myrrhæ*.
 - 5) Concurrente ardore & inflammatione in ambitu applicetur *spiritus vini camphoratus* leniter *crocatus*, vel emplastr. de *spermate ranarum camphoratum*.
 - 6) Denique ad consolidationem promovendam conducunt vel *emplastra* e. g. *styptic. Crollii*, de *betonica*, *diapalm.* vel *epithemata* ex herbis *alchimilla*, *sanicula*, *pyrolæ*, *millesfolii* &c. parata.

VII. CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.

1. Uti consideratio hujus fistulæ causalis, ita etiam illius tractatio a vera ejus indole ad nostra usque tempora aliena fuit.
2. In angulo oculi *per* aut *juxta* carunculam lacrymalem cum *turundis* medicamenta imprimere, prioribus quidem temporibus, antequam error detectus esset, solemne erat, sed talis methodus insignia incommoda, dolores, irritationes, rubores, inflammationes, carunculæ intumescuntiam, imo totius faciei exterioris & capitis interioris cruciatus contrahebat.

3. Tan-

3. Tandem ad erosionem & extirpationem hujus carunculae error talis Chirurgos invitabat; unde non potuit non oculus perpetuo lacrymans ad minimum remanere; vel quando omnino directum consilium extirpationis non capiebant, saepe tamen per profundam talem & violentam *turundarum* impressionem, & medicamentorum acrium applicationem sincerus sanguis ex angulo prorumpere solebat.
4. *Aegilops* eandem cum ulceribus aliis exposcit medicationem, quamdiu ulceratio ipsius extra vias lacrymales constituta manet. Denominationem accepit ab *Æ* capra & *ω* oculus. Dicunt enim hujus animalis oculos tali affectui præcipue obnoxios esse.
5. Quo maturius fistulae lacrymali occurritur, eo certior spes est restitutionis. Quando autem *caries* jam inducta & ossa notabiliter erosa sunt, tum curatio est difficillima, ad minimum longum tempus illa exposcit. Nam *os turbinatum*, ossi *unguis* contiguum, cavernulas habet, & hinc per applicationem cauterii vel causticorum sine effectu sæpius tractatur.
6. *Caries* autem in *osse maxillari*, tanquam robustiore, minoris est difficultatis.
7. *Ossa spongiosa* quando carie infestantur, pertinax ille effectus *ozæna*, dictus, inducitur, de quo suo loco dicemus.
8. Quoniam fons mali in caruncula lacrymali non reperitur, usitata priorum temporum *corrosiva* remedia tanto minus locum habent. *Cauterisatio* uti fundum fistulae hujus non attingit, ita etiam minime locum habet. Tacemus frivola adstringentia & nuda repellentia usitata, item balsamica acriora.
9. Ultimo loco mentionem facimus novæ illius methodi, quam recentiores quidam, præcipue Galli, commendant. Videlicet quando callositas ductus nasalis renrediis auferri non potest, & ductus ille impermeabilis manet, tunc lacrymis novam viam per *os unguis* sequenteratione parant.
 - 1) Incisionem semilunarem cum scalpello, *bistouri* dicto, supra *os unguis* infra tendinem *musculi orbicularis* instituunt, & simul periosteum eodem scalpello incidunt.
 - 2) *Os unguis* denudatum vel instrumento apto, Gallis *curette* dicto, ea cautione perforant, ne laminae osseæ prope *os unguis* deprehendendæ laudantur.

3) Vel